27/02/2023

Καθαρά Δευτέρα – Η πρώτη ημέρα της Μεγάλης Τεσσαρακοστής – Η Εκκλησία προσκαλεί στον αγώνα στο στάδιο των πνευματικών αρετών

/ Επικαιρότητα

Σήμερα, Καθαρά Δευτέρα, εισερχόμαστε στην πρώτη ημέρα της Μεγάλης Τεσσαρακοστής η οποία τελειώνει την Παρασκευή της ΣΤ΄ Εβδομάδας. Αυτήν την περίοδο η Εκκλησία μάς προσκαλεί στον αγώνα στο στάδιο των πνευματικών αρετών, προβάλλοντας την πίστη, την προσευχή, την ελεημοσύνη, τη μετάνοια, τη συγχώρεση, την εγκράτεια, καθώς και άλλες αρετές, μέσω της νηστείας η οποία μας προετοιμάζει για τη Μεγάλη Εβδομάδα και την Ανάσταση του Κυρίου.

Ονομάζεται Τεσσαρακοστή γιατί θεσμοθετήθηκε κατά μίμηση της σαραντάμερης νηστείας του Κυρίου (Ματθ. δ΄, 2), ως και των σαραντάμερων νηστειών των

Προφητών Μωϋσέως (Εξοδ. λδ΄, 28) και Ηλιού (Γ΄ Βασ. ιθ΄ 8). Επίσης λέγεται Μεγάλη για να ξεχωρίζει από τη νηστεία των Χριστουγέννων.

Οικουμενικός Πατριάρχης: «Η ασκητική προσπάθεια επιδιώκει την υπέρβασιν του εγωκεντρισμού»

Στον Κατηχητήριο λόγο του ο **Οικουμενικός Πατριάρχης** κ.κ. Βαρθολομαίος τόνισε ότι «τα πάντα εις την ζωήν της Εκκλησίας έχουν άσειστον θεολογικόν θεμέλιον και σωτηριολογικήν αναφοράν. Η ασκητική προσπάθεια επιδιώκει την υπέρβασιν του εγωκεντρισμού, χάριν της «ου ζητούσης τα εαυτής» αγάπης, άνευ της οποίας ο άνθρωπος παραμένει εγκλωβισμένος εις τον εαυτόν του, εις το «αδηφάγον εγώ» και τας ακορέστους επιθυμίας του».

«Λειτουργική ζωή, άσκησις και πνευματικότης, ποιμαντική μέριμνα και εγκόσμιος καλή μαρτυρία, είναι έκφρασις της αληθείας της πίστεώς μας, στοιχεία αλληλένδετα και αλληλοσυμπληρούμενα της χριστιανικής μας ταυτότητος, με

κοινόν σημείον αναφοράς και κατεύθυνσιν την Βασιλείαν των Εσχάτων και την εν αυτή πλήρωσιν και πληρότητα της Θείας Οικονομίας», επεσήμανε. (Διαβάστε περισσότερα ΕΔΩ)

Φωτογραφία: Νίκος Παπαχρήστου

Η νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής ανάγεται στους αποστολικούς χρόνους και μαζί με τη νηστεία της Τετάρτης και της Παρασκευής, είναι οι αρχαιότερες και μόνες νηστείες, που επικυρώθηκαν με Κανόνες Οικουμενικής Συνόδου (ξθ΄ Αγ. Αποστ., ε΄ της Α΄, β΄, κθ΄ και πθ΄ της ΣΤ΄). **Είναι αυστηρή, άνευ καταλύσεως «οίνου και ελαίου».** Λάδι και κρασί καταλύουμε μόνο τα Σάββατα και τις Κυριακές. Ψάρι καταλύουμε κατά την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

Η νηστεία είναι και πνευματικό ζήτημα για τον άνθρωπο. Η αρχαιότητα του θεσμού της **νηστείας** επίσης, που σύμφωνα με τον Μεγάλο Βασίλειο είναι συνομήλικη της ανθρωπότητας, αφού η πρώτη θεϊκή εντολή στους πρωτόπλαστους σχετίζεται με αυτή, αποτελεί απόδειξη της αξίας της. Αλλά και ο Ίδιος ο Ιησούς, όχι απλά μίλησε για τη νηστεία, αλλά καθόρισε έμπρακτα και τη χρονική της διάρκεια νηστεύοντας ο ίδιος για 40 ημέρες.

Από σήμερα τελείται το Μέγα Απόδειπνο

Από σήμερα το απόγευμα τελείται το Μέγα Απόδειπνο, το οποίο εμπεριέχει ψαλμούς του Δαβίδ, τροπάρια και ευχές. Γνωστό είναι το τροπάριο «Κύριε των Δυνάμεων».

Κάθε Τετάρτη και Παρασκευή της Μεγάλης Τεσσαρακοστή τελείται **Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία**. Ονομάζεται έτσι γιατί τα Τίμια Δώρα, ο Άρτος και ο Οίνος έχουν προαγιαστεί κατά τη Θεία Λειτουργία της Κυριακής που προηγήθηκε και είναι πιά Σώμα και Αίμα Χριστού, τα οποία προσφέρονται προς μετάληψη. Κάθε Παρασκευή ψάλλεται ο Ακάθιστος ύμνος προς την Παναγία. Ψάλλονται κάθε φορά έξι οίκοι και τη πέμπτη Παρασκευή όλοι μαζί.

Οι Κυριακές των Νηστειών

Α΄ Κυριακή Νηστειών –Της Ορθοδοξίας

Λέγεται **Κυριακή της Ορθοδοξίας**, γιατί γιορτάζουμε την αναστήλωση των αγίων Εικόνων και τον θρίαμβο της Ορθόδοξης Πίστης κατά της αίρεσης των **Εικονομάχων**

, των αιρετικών δηλαδή εκείνων που δεν δέχονταν να τιμούν τις άγιες Εικόνες. Το «Ωρολόγιο» της Εκκλησίας γράφει: Για εκατό και πλέον χρόνια διαταράχθηκε η Εκκλησία με **διωγμούς** από κακοδόξους εικονομάχους. Πρώτος υπήρξε ο αυτοκράτορας Λέων ο Ίσαυρος και τελευταίος ο Θεόφιλος, άνδρας της αγίας Θεοδώρας, η οποία μετά το θάνατο του συζύγου της ανέλαβε την εξουσία και στερέωσε πάλι την Ορθοδοξία μαζί με τον Πατριάρχη Μεθόδιο. Η Βασίλισσα Θεοδώρα διακήρυξε δημόσια ότι ασπαζόμεθα τις Εικόνες, όχι λατρευτικά, ούτε ως Θεούς, αλλά ως εικόνες των αρχετύπων. Την πρώτη Κυριακή των νηστειών το έτος 843, η Θεοδώρα μαζί με το γιό της αυτοκράτορα Μιχαήλ, λιτάνευσαν και αναστήλωσαν τις άγιες εικόνες μαζί με τον κλήρο και το λαό. Από τότε εορτάζουμε κάθε χρόνο την ανάμνηση αυτού του γεγονότος γιατί καθορίσθηκε οριστικά ότι δεν λατρεύουμε τις Εικόνες, αλλά τιμούμε και δοξάζουμε όλους τους Αγίους που εικονίζουν και λατρεύουμε μόνο τον εν Τριάδι Θεό. Τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα και κανένα άλλο είτε Άγιο είτε Άγγελο.

Β΄ Κυριακή Νηστειών

Μνήμη του **Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.** Ο Άγιος Γρηγόριος υπήρξε κορυφαίος Διδάσκαλος των Ορθοδόξων δογμάτων και ακαταγώνιστος πολέμιος των κακοδοξιών. Ο θείος αυτός πατέρας, καταγόταν από την Ασία και ανατράφηκε από παιδί στην βασιλική αυλή της Κωνσταντινούπολης. Τελείωσε τις σπουδές του στη φιλοσοφία, ρητορική και φυσική. Στη λογική, κατά την αποφοιτήριο διάλεξή του ενώπιόν του αυτοκράτορα και των αξιωματούχων, ο πρύτανης του πανεπιστημίου αναφώνησε με θαυμασμό ότι αν ήταν παρών και ο ίδιος Αριστοτέλης θα τον επαινούσε.

Μετά τις σπουδές του όμως, απέρριψε τη προσφορά υψηλών αξιωμάτων του αυτοκράτορα, εγκατέλειψε τα βασίλεια και από είκοσι χρονών ασκήτευσε στο Άγιον Όρος. Πρώτα στην Λαύρα του Βατοπαιδίου κατόπιν στη Λαύρα του Αθανασίου καθώς και στην ερημική τοποθεσία Γλωσσία, σημερινή Προβάτα. Αναχώρησε από το Όρος για τα Ιεροσόλυμα, αλλά στην Θεσσαλονίκη είδε σε όραμα τον Άγιο Δημήτριο που του απαίτησε να μείνει και να μονάσει εκεί κοντά. Εμόνασε τότε στη Βέροια και τριάντα χρονών χειροτονήθηκε ιερέας. Εκεί πλήθη μοναχών και λαϊκών προσέτρεχαν να τον συμβουλευθούν. Μετά πέντε χρόνια και λόγω εισβολής των Σέρβων επέστρεψε στον Άθωνα σε κοντινό κελί της Μεγίστης Λαύρας, όπου έφθασε σε μεγάλα ύψη φωτισμού και εκεί σε όραμα έλαβε εντολή να ασχοληθεί με δογματικά θέματα. Κατόπιν λόγω της φήμης του αναγκάσθηκε να γίνει ηγούμενος για ένα χρόνο στη μονή Εσφιγμένου.

Αργότερα έγινε και αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης για δώδεκα χρόνια, αλλά μόνο στα μισά παρέμεινε λόγω περιπετειών, από τη δράση του, μέχρι και φυλακής. Παραστάθηκε στις συγκροτηθείσες συνόδους του 1341 και 1347 και πολέμησε τις κακοδοξίες των δυτικόφρονων Βαρλαάμ και Ακινδύνου. Έγραψε πολλά θεολογικά συγγράμματα ιδιαίτερα δογματικά για να καταπολεμήσει τους αιρετικούς, όπως περί του Αγίου Πνεύματος, καθώς και επιστολές στους αντιησυχαστές, επίσης διάφορα ομολογιακά κείμενα. Είναι ο θεολόγος της χάριτος, του ακτίστου φωτός. Μετά στασιμότητα πολλών αιώνων ο Γρηγόριος πέτυχε να ανανεώσει την θεολογική ορολογία και να δώσει νέες κατευθύνσεις στη θεολογική σκέψη. Ξεκίνησε από προσωπικές εμπειρίες και απέδειξε ότι το έργο της θεολογίας είναι ασύγκριτα ανώτερο από της φιλοσοφίας και επιστήμης. Αξιολογεί την έξω σοφία ως περιορισμένη, αναφέροντας δύο γνώσεις, την θεία και την ανθρώπινη και δύο Θεϊκά δώρα, τα φυσικά για όλους και τα υπερφυσικά η πνευματικά που δίδονται όποτε θέλει ο Θεός και μόνο στους καθαρούς και αγίους, στους τελείους.

Η θεολογία ολοκληρώνεται διά της θεοπτίας. Οι αντίπαλοί του Παλαμά πίστευαν στο χωρίο του Ιωάννου ότι «τον Θεόν ουδείς εώρακε πώποτε» και κατηγορούσαν τους μοναχούς που είχαν θεοπτία, ως ομφαλοσκόπους. Ο Γρηγόριος αντέτεινε ότι ο Κύριος είπε: «οι καθαροί στην καρδία τον Θεόν όψονται» (Ματθ. 5,8). Θεμελιώδης προσφορά του Γρηγορίου στην θεολογία είναι η διάκρισις στην ουσία και ενέργεια του Θεού. Η ύπαρξη του Θεού συνίσταται σε δύο. Στην ουσία Του, η οποία είναι άκτιστη, ακατάληπτη και αυθύπαρκτη και ονομάζεται κυριολεκτικά θεότης (εδώ αναφέρεται το ουδείς εώρακε) και στις ενέργειές Του, οι λεγόμενες ιδιότητες η προσόντα που είναι μεν άκτιστες, αλλά καταληπτές. Άλλο λοιπόν η θεότης και άλλο η βασιλεία, η αγιότης κ.λ.π. Ο άνθρωπος είναι μίγμα δύο διαφόρων κόσμων και συγκεφαλαιώνει όλη την κτίση.

Ακολουθώντας την Πατερική γραμμή σε σύγκριση με τη πλατωνική και βαρλααμική ανθρωπολογία, θεωρεί ότι το σώμα του ανθρώπου δεν είναι πονηρό, αλλά αποτελεί κατοικία του νου, αφού μάλιστα καθίσταται και του Θεού κατοικία,

έτσι μαζί με τη ψυχή καθιστά τον άνθρωπο ενιαίο και αδιάσπαστο σύνολο. Η αναγέννηση του ανθρώπου γίνεται με το βάπτισμα και η ανακαίνιση με την θεία Ευχαριστία. Είναι τα δύο θεμελιώδη μυστήρια, της θείας οικονομίας. Το ουσιωδέστερο στοιχείο της διδασκαλίας του αγίου Γρηγορίου Παλαμά συνίσταται στην ανύψωση του ανθρώπου υπεράνω αυτού του κόσμου.

Η εμπειρία της θεώσης είναι δυνατή από εδώ με την παράδοξο σύνδεση του ιστορικού με το υπεριστορικό. Το φως που είδαν οι μαθητές του Χριστού στο Θαβώρ, το φως που βλέπουν οι καθαροί ησυχαστές σήμερα και η υπόσταση των αγαθών του μέλλοντος αιώνος αποτελούν τις τρεις φάσεις ενός και του αυτού πνευματικού γεγονότος, σε μία υπερχρόνια πραγματικότητα. Προβάλλει λοιπόν η Εκκλησία την μνήμη του στη δεύτερη Κυριακή, ως συνέχεια, τρόπον τινά και επέκταση της πρώτης Κυριακής, της Ορθοδοξίας. Η μνήμη του αγίου Γρηγορίου Παλαμά είναι ένα είδος δευτέρας «Κυριακής της Ορθοδοξίας». Κοιμήθηκε σε ηλικία 63 χρονών στις 14 Νοεμβρίου από ασθένεια και αγιοποιήθηκε σύντομα.

Γ΄ Κυριακή Νηστειών – Της Σταυροπροσκυνήσεως

Η Εκκλησία προβάλλει για προσκύνηση τον Τίμιο Σταυρό, που είναι σύμβολο νίκης και δύναμης, όπλο κατά του διαβόλου, για να ενισχύσει τους πιστούς να συνεχίσουν τον αγώνα τους, που βρίσκονται περίπου στο μέσο της Τεσσαρακοστής. Ψάλλεται το τροπάριο: «Τον Σταυρό Σου προσκυνούμεν Δέσποτα και την αγίαν Σου Ανάστασιν δοξάζομεν».

Δ΄ Κυριακή Νηστειών

Μνήμη του **Αγίου Ιωάννου της Κλίμακας**. Ο Άγιος αυτός δόθηκε στην άσκηση από νεαράς ηλικίας και διετέλεσε ηγούμενος της μονής Σινά. Είναι γνωστός για το θαυμάσιο σύγγραμμά του «Κλίμακα». Συνέγραψε τριάντα (30) λόγους περί αρετής, όπου ο καθένας λόγος περιλαμβάνει και μία αρετή, ξεκινώντας από τις πιο πρακτικές και ανεβαίνοντας σαν σκαλοπάτια κατέληξε στις θεωρητικά υψηλές. Στη πνευματική ζωή έχουμε βαθμίδες χαμηλές και υψηλές, καταστάσεις κατώτερες και ανώτερες. Στο έργο του αυτό ο συγγραφέας παρουσιάζει συστηματικά τις ιδέες του για την κοινοβιακή κυρίως, αλλά και για την ερημιτική ζωή, ταξινομώντας αυτές κατά τρόπο που δείχνει πορεία προς την ηθική τελείωση. Είναι γραμμένο σε κομψή ελληνική γλώσσα, καλοδουλεμένη με χάρη και μελωδικότητα. Έχει διαύγεια, γλαφυρότητα, παραστατικότητα και παρουσιάζει

πλούτο εκφράσεως, καλαισθησία και ευγένεια. Στη διακόσμηση του λόγου με εικόνες και παρομοιώσεις ο ιερός συγγραφέας είναι απαράμιλλος. Πάσης φύσεως σχήματα λόγου αναδύονται καθώς και ωραίες και επιτυχημένες προσωποποιήσεις.

Ο Άγιος Ιωάννης κοιμήθηκε στις 30 Μαρτίου το 603, σε ηλικία ογδόντα ετών. Από την αρχή της Σαρακοστής το σύγγραμμά του διαβάζεται σε όλα τα ορθόδοξα μοναστήρια. Επειδή είναι παγκόσμιο κειμήλιο αναλύσεως όλων των παθών και των αρετών, η Εκκλησία τιμά ιδιαίτερα σε αυτή τη πνευματική περίοδο τον συγγραφέα άγιο Ιωάννη της Κλίμακας και το προτείνει για ανάγνωσμα. Την Πέμπτη της εβδομάδας αυτής ψάλλεται η Ακολουθία του Μεγάλου Κανόνος, ο οποίος περιέχει ένδεκα ειρμούς και διακόσια πενήντα (250) τροπάρια και είναι μεγαλύτερος από τους άλλους Κανόνες. Συγγραφέας είναι ο Ανδρέας Επίσκοπος Κρήτης.

Ε΄ Κυριακή Νηστειών

Μνήμη της Οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας. Αυτή τη Κυριακή τιμάμε τη μνήμη της οσίας Μητέρας μας η οποία εορτάζεται και κατά την 1η Απριλίου. Το «Ωρολόγιο» γράφει ότι: «Πλησιάζοντας το τέλος της αγίας Τεσσαρακοστής, τάχθηκε να εορτάζεται σήμερα η αγία προς τόνωση των ραθύμων και αμαρτωλών σε μετάνοια. Όταν ήταν δώδεκα ετών η αγία, έφυγε μακρυά από τους γονείς της και πήγε στην Αλεξάνδρεια όπου έζησε για 17 χρόνια ασώτως. Έπειτα από περιέργεια ξεκίνησε με πολλούς προσκυνητές για τα Ιεροσόλυμα, να παραβρεθεί στην ύψωση του Τιμίου Σταυρού, όπου όμως συνέχισε την ακολασία και παρέσυρε πολλούς στην απώλεια. Θέλησε μάλιστα να μπει στην Εκκλησία τη μέρα της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, αλλά αισθάνθηκε τέσσερις φορές κάποια αόρατο δύναμη να την εμποδίζει να εισέλθει στο Ναό, ενώ όλοι οι άλλοι έμπαιναν ανεμπόδιστα. Πληγώθηκε αφάνταστα η καρδιά της από το γεγονός αυτό και παρακάλεσε τη

Παναγία να της επιτρέψει εισέλθει στο Ναό και ότι θα αλλάξει ζωή. Αμέσως μπήκε μέσα, προσκύνησε το Τίμιο Ξύλο και έφυγε από τα Ιεροσόλυμα, πέρασε τον Ιορδάνη και προχώρησε στα βάθη της ερήμου, προσευχομένη και ζώντας σκληρή ζωή μετανοίας για 47 χρόνια. Όταν έφθασε το τέλος της ζωής της συνάντησε ένα ερημίτη που τον έλεγαν Ζωσιμά στον οποίο ζήτησε και εξομολογήθηκε όλη τη ζωή της και τον παρακάλεσε να τη κοινωνήσει των Αχράντων Μυστηρίων. Αυτό έκανε εκείνος ο ερημίτης το επόμενο έτος τη Μεγάλη Πέμπτη.

Το μεθεπόμενο έτος επανήλθε ο Ζωσιμάς να την ξανακοινωνήσει, αλλά την βρήκε νεκρή και με ένα σημείωμα που έγραφε: «Αββά Ζωσιμά, θάψε εδώ το σώμα της αθλίας Μαρίας. Πέθανα την ίδια μέρα που με κοινώνησες των Αχράντων Μυστηρίων. Να εύχεσαι για μένα» Η οσία Μαρία είναι ζωντανό παράδειγμα της δυνάμεως της μετανοίας. Παρά το ότι βυθίσθηκε μέχρι το κεφάλι στη λάσπη της αμαρτίας, έπειτα μετανόησε και με τη Χάρη του ελέους του Θεού, έφθασε στη καθαρότητα των Αγγέλων. Μπορούμε να γίνουμε όλοι κατάλευκοι, όπως είμασταν προ του βαπτίσματος, αρκεί να μετανοήσουμε.

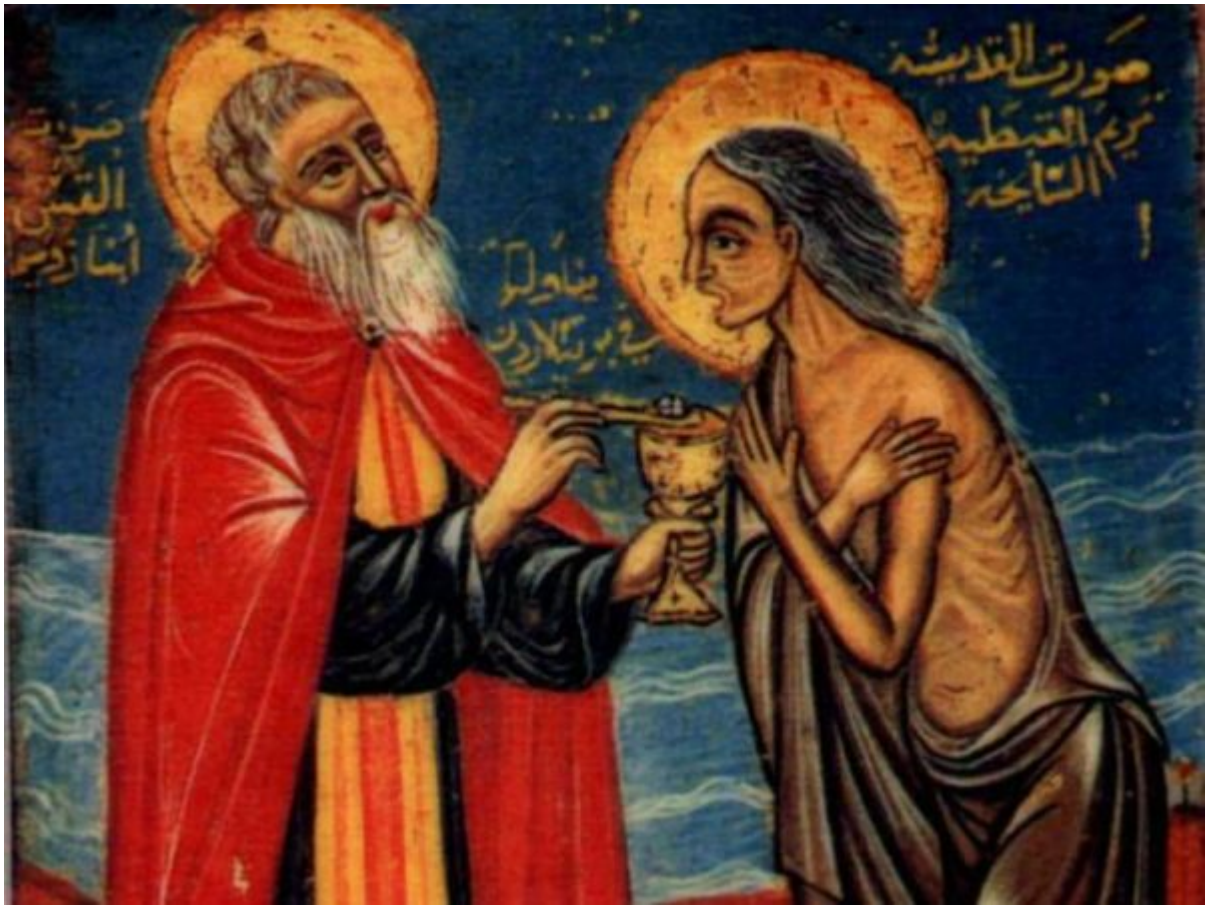

Η προσευχή του Αγίου Εφραίμ του Σύρου

Μέγιστη βοήθεια στον αγώνα κάθε πιστού προσφέρει η Εκκλησία, η οποία κατά την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, καλεί τους πιστούς να επαναλάβουν πολλές φορές στην διάρκεια των Ακολουθιών την προσευχή του Αγίου Εφραίμ του Σύρου:

«Κύριε και Δέσποτα της ζωής μου, πνεύμα αργίας, περιεργίας, φιλαρχίας και αργολογίας μη μοί δος• πνεύμα δε σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, υπομονής και αγάπης χάρισαι μοί τω σω δούλω. Ναί, Κύριε Βασιλεύ, δώρησαι μοί του οράν τα εμά πταίσματα και μη κατακρίνειν τον αδελφόν μου, ότι ευλογητός ει, εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν».